International

scientific and practical conference

DECEMBER 6
2024

2024

STDF

Science technology& Digital finance

Google Scholar

The main directions of socio-economic development of New Uzbekistan: problems and solutions

MINISTRY OF HIGHER EDUCATION, SCIENCE AND INNOVATION OF THE REPUBLIC OF UZBEKISTAN

JIZZAKH BRANCH OF THE NATIONAL UNIVERSITY OF UZBEKISTAN NAMED AFTER MIRZO ULUGBEK

Scientific journal of Science technology & Digital finance

The main directions of socio-economic development of New Uzbekistan: problems and solutions collection of materials of the international scientific and practical conference on the topic

(December 6, 2024)

(Part 2)

Jizzakh-2024

Department of Economics and tourism of Jizzakh branch of the National University of Uzbekistan named after Mirzo Ulugbek
6.12.2024

The main directions of socio-economic development of New Uzbekistan: problems and solutions collection of materials of the international scientific and practical conference on the topic – Jizzahk: Department of economics and tourism of Jizzakh branch of the national university of Uzbekistan named after Mirzo Ulugbek, December 6, 2024, 450 pp.

Editors in charge: DSc.prof. Turakulov O.X., PhD. O'ralov A.I.

In the collection of materials of the conference, the role and role of Science, Education and production in the era of globalization, the pressing problems of the issues of interaction of these processes, feedback on their solutions were presented by mature specialists of the field.

In addition, research on the scientific and practical topic, carried out in the economics, Exact Sciences, Natural Sciences and socio-humanities during the globalization period, information is presented in the scientific and practical fields, which includes the latest innovative technologies in the fields of production.

It can be argued that this collection is one of the specific intersections of current thoughts and innovative ideas of the world of science. This scientific and practical conference was actively attended by professors and scientific researchers engaged in scientific research in Uzbekistan and foreign countries. In increasing the position of the scientific and practical conference, the professors and teachers of domestic and foreign higher educational institutions made a significant contribution.

Professors and teachers of foreign higher educational institutions who actively participated in the work of the conference made a worthy contribution to the high level of interaction with scientists of our country. The processes of international cooperation with foreign countries and exchange with them in the field of Science in the era of globalization have a positive effect on the development of Higher Education, the fields of Science and production. The materials of this conference are special in that they include a wide range of research, from theoretical developments to practical solutions, demonstrating the diversity of approaches and directions in this area.

In conclusion, it should be noted that this scientific and practical conference will be a very useful collection for everyone who is interested in modern research in the fields of further development of Higher Education, Science, Education and production in the era of globalization. The authors are responsible for the content and quality of the articles and abstracts included in the collection.

ZAMONAVIY IQTISODIYOTDA INNOVATSIYALARNING ROLI

Dushanova Dildora, Haydarov Lochinbek
Mirzo Ulug‘bek nomidagi O‘zbekiston milliy universitetining Jizzax filiali talabalari

Annotatsiya: Ushbu ilmiy maqolada zamonaviy iqtisodiyotda innovatsiyalarning roli va ahamiyati tahlil qilinadi. Innovatsiyalar iqtisodiy o‘sishni rag‘batlantirish, raqobatbardoshlikni oshirish va barqaror rivojlanishni ta’minlashda muhim omil sifatida ko‘rib chiqiladi. Maqolada texnologik yutuqlar, ilmiy tadqiqotlar va startaplarning iqtisodiyotga ta’siri, shuningdek, innovatsiyalarni qo‘llab-quvvatlash strategiyalari va davlat siyosati ko‘rsatiladi. Innovatsion jarayonlar orqali resurslarni samarali ishlatish va yangi bozorlarni kashf etish imkoniyatlari ham alohida e’tibor qaratilgan.

Kalit so‘zlar: innovatsiya, innovatsion faoliyat, insoniyatning global muammosi, uzoq muddatli istiqbol, raqobatdosh ustunlik, yaratish, yuqori foyda, yagona bozor, intellektual mulk

Hozirgi vaqtda innovatsiyalar jamiyat hayotining barcha jabhalarida faol bo‘g‘in hisoblanadi. Zamonaviy dunyoni allaqachon tanish bo‘lgan innovatsiyalarsiz va kelajakdagi evolyutsiyaga hissa qo‘shadigan innovatsiyalarsiz tasavvur qilib bo‘lmaydi. Aksariyat olimlar innovatsiyalar iqtisodiy va ijtimoiy rivojlanishning asosiy harakatlantiruvchi kuchiga aylanganini tan olishadi. Innovatsion faoliyat jahon hamjamiyatini rivojlanishning yangi, yuqori bosqichiga olib chiqdi. "Innovatsiya" tushunchasi deyarli hamma joyda qo‘llaniladi va kundalik va professional darajada, shu jumladan, suhbat mavzusidir. davlat rahbarlari, xalqaro tashkilotlar va boshqalar darajasida. Innovatsiya deganda bozorga kiritilgan yangi yoki takomillashtirilgan mahsulot, amaliy faoliyatda qo‘llaniladigan yangi yoki takomillashtirilgan texnologik jarayon yoki ijtimoiy muammolarga yangicha yondashuv ko‘rinishida mujassamlangan innovatsion faoliyatning yakuniy natijasi tushunilishi mumkin. Asosan, "innovatsiya" atamasi turli yo‘llar bilan talqin qilinishi mumkin, unda cheksiz ko‘p formulalar va ta’riflar mavjud. Ko‘pgina ta’riflarni tahlil qilgandan so‘ng, biz "innovatsiya" yakuniy natija yoki jarayonni anglatadi degan xulosaga kelishimiz mumkin. Bular, aslida, diametral qarama-qarshi nuqtai nazarlardir.

Iqtisodiy va ijtimoiy rivojlanish doirasida innovatsiyalar bajaradigan vazifalar juda ko‘p. Ularning butun spektrini qamrab olish mumkin emas, faqat asosiylarini ajratib ko‘rsatish mumkin. Innovatsiyalar quyidagilarga yordam beradi:

- uzoq muddatli istiqbolda mamlakatning iqtisodiy o‘sishi. Innovatsiyalar sanoat jamiyati doirasida birinchi o‘ringa chiqdi. Postindustrial va axborot jamiyati

davrining boshlanishiga kelib, innovatsiyalar har qanday mamlakatda iqtisodiy o‘sishning asosiy generatori sifatida mustahkam o‘rin egalladi. Innovatsiyalar jamiyatning barcha jabhalariga, shu jumladan. va uning iqtisodiy tarkibiy qismi haqida.

- iqtisodiyotning yangi tarmoqlarini yaratish. Kiritilgan o‘zgarishlarning chuqurligi nuqtai nazaridan, innovatsiyalar radikal (ya’ni, tubdan yangi mahsulot yoki xizmatni taklif qilish, muammoni hal qilish yo‘li va boshqalar) va takomillashtirish (ya’ni, mavjud mahsulot, xizmatni yaxshilash va h.k.) bo‘lishi mumkin. Iqtisodiyotning yangi tarmoqlarini rivojlantirishga radikal innovatsiyalar yordam beradi. Uzoq muddatda radikal innovatsiyalar natijasida yangi tarmoqlar nafaqat paydo bo‘ladi, balki asta-sekin dominant bo‘ladi;
- yagona bozor maydonini yaratish. U yoki bu tarzda globallashuv yo‘lidan ketayotgan zamonaviy jamiyatda hatto bitta innovatsiya yagona bozorni yaratishga hissa qo‘shishi mumkin. Bu erda eng tipik misol Internetning yaratilishi, xususan, dunyoning deyarli har qanday mamlakatidan xarid qilish mumkin bo‘lgan onlayn-do‘konlarning paydo bo‘lishi bo‘lishi mumkin. Shunday qilib, chegaralarini o‘lchash mumkin bo‘lmagan yagona bozor yaratiladi;
- raqobatni rag‘batlantirish va shaxsning, tashkilotning, mamlakatning raqobatbardoshligini oshirish. Jon A. Xobsonning ta’kidlashicha, haqiqiy raqobat ustunligi yangi bozorlarni topish, yangi mahsulotlar ishlab chiqarish va mahsulot ishlab chiqarishning yangi usullarini ixtiro qilish qobiliyatidadir. Agar kompaniya bozorda talabga ega bo‘lgan innovatsiyaga ega bo‘lsa, unda, albatta, bu uning raqobatdosh ustunligi bo‘ladi, hech bo‘lmaganda raqobatdosh tashkilotlar innovatsiyaning analogini yaratmaguncha yoki ushbu yangilikka bo‘lgan talab quriguncha. Ma’lumki, raqobatdosh ustunlikka ega bo‘lgan kompaniya, boshqa narsalar teng bo‘lsa, tabiiy monopoliyani yaratish orqali yuqori foyda yoki hatto ortiqcha foyda olish imkoniyatiga ega. Innovatsiyaga ega bo‘lgan kompaniya bilan bir xil yoki qo‘shni bozor segmentida ishlaydigan boshqa tashkilotlar raqobatga kirishadi va birinchi navbatda turli xil innovatsion g‘oyalarni ishlab chiqish orqali yuzaga keladigan tabiiy monopoliyani "yo‘q qilish" ga intiladi. Ko‘rinib turibdiki, raqobat kuchayib bormoqda, bu umuman bozor kon’yunkturasiga foydali ta’sir ko‘rsatadi;
- turli mamlakatlar madaniyati va iqtisodiyotining o‘zaro kirib borishi. Jamiyatning ko‘plab sohalarida qo‘llaniladigan innovatsiyalar jamiyat integratsiyasiga yordam beradi;
- mamlakat mudofaa qobiliyatini mustahkamlash, uning iqtisodiy va oziq-ovqat xavfsizligini ta’minlash va boshqalar. Davlat yaxlitligi va fuqarolar xavfsizligini ta’minlash barcha darajadagi davlat organlari faoliyatining ustuvor vazifalaridandir. Mudofaa qobiliyati, axborot, iqtisodiy va oziq-ovqat xavfsizligini zarur darajada yaratmasdan turib, ularni amalga oshirish mumkin emas. Belgilangan vazifalarni hal etishga innovatsion faoliyat yordam beradi, ular doirasida axborotni kodlash, kasalliklarga chidamli va yuqori hosil beradigan naslchilik o‘simliklarini ko‘paytirish, investitsiya loyihalarini moliyalashtirishning yangi yo‘nalishlarini

Department of Economics and tourism of Jizzakh branch of the National University of Uzbekistan named after Mirzo Ulugbek
6.12.2024

ishlab chiqish, risklarni kamaytirish uchun sug‘urta tizimini takomillashtirish, va hokazo. Mudofaa qobiliyatiga kelsak, bu erda ham yangi turdagi qurollarni yaratishning umumiy jarayonida faol aks ettirilgan innovatsion faoliyatni e’tiborsiz qoldirib bo‘lmaydi. Qurolsizlanish bo‘yicha xalqaro dasturlarning ko‘pligiga qaramay, so‘nggi jahon voqealari, shuningdek, Iqtisodiyot va Tinchlik Instituti tomonidan o‘tkazilgan so‘rov shuni ko‘rsatadiki, so‘nggi yillarda global tinchlik indeksi pasayib bormoqda, bu bilvosita qurolsizlanishni saqlab qolish zarurligini ko‘rsatishi mumkin. mamlakatning mudofaa qobiliyati ancha yuqori darajada;

- intellektual faoliyat natijalari va individuallashtirish vositalariga bo‘lgan intellektual huquqlarni himoya qilish sohasidagi qonunchilik bazasini ishlab chiqish va takomillashtirish. "Innovatsiya" tushunchasi bilan chambarchas bog‘liq bo‘lgan toifa intellektual mulkdir. Intellektual mulkni tartibga solish sohasidagi mavjud me’yoriy-huquqiy hujjatning tartibga solinishiga ba’zan kirmaydigan innovatsiyalarning tobora ko‘proq turlarining paydo bo‘lishi qonunchilikni yangi hujjatlarni ishlab chiqish orqali rivojlantirishni rag‘batlantirmoqda;
- tijorat foyda olish. Aslida, innovatsiyalar foyda keltiruvchi vositadir. Innovatsiya jismoniy yoki yuridik shaxsga yuqori sifatli mahsulotlarni yaratish, ishlab chiqarish xarajatlarini kamaytirish, vaqt birligiga ishlab chiqarish hajmini oshirish va boshqalar orqali yuqori daromad olish imkoniyatini beradi. Shuni ham ta’kidlash kerakki, innovatsiyani qonuniy ravishda rasmiylashtirgan holda, ya’ni. Unga bo‘lgan intellektual huquqlarni (ulardan eng muhimi eksklyuziv huquq) ta’minlab, siz oddiy yoki eksklyuziv litsenziya asosida litsenziya shartnomasini tuzishingiz yoki eksklyuziv huquqni sotishingiz mumkin. Bu ham foyda manbai;
- bozor ulushini oshirish, potentsial xaridorlar doirasini kengaytirish, bozorning yangi segmentlarini zabt etish, bozordagi mavqeini barqarorlashtirish va mustahkamlash;
- suv, energiya va boshqalar sarfini kamaytiradigan ko‘proq tejamkor texnologiyalarni qo‘llash orqali ishlab chiqarish xarajatlarini kamaytirish;
- ishlab chiqarilayotgan mahsulotlar sifatini oshirish. Texnik (texnologik) yoki mahsulot innovatsiyalari yangi yoki yaxshilangan xususiyatlarga ega mahsulotlar ishlab chiqarishga, inson ehtiyojlarini eng yaxshi qondiradigan yuqori sifatli xizmatlarni taqdim etishga yordam beradi;
- malakali kadrlar sonining ko‘payishi, chunki, masalan, yangi (innovatsion) uskunalarda ishlash uchun malaka oshirish kursidan o‘tish kerak. Shunday qilib, kadrlarning umumiy va maxsus kasbiy tayyorgarligi oshirildi;
- inson ehtiyojlarini qondirish. Deyarli har bir yangilik u yoki bu darajada inson ehtiyojlarini qondirishga yordam beradi. Hatto fundamental tadqiqotlar doirasida amalga oshirilgan innovatsiyalar ham pirovard natijada amaliy tadqiqotlarga yo‘l topadi va shu orqali shaxsning ehtiyojlarini bilvosita qondiradi;
- insoniyatning global muammolarini hal qilish (masalan, o‘ta xavfli virusli kasalliklarga qarshi kurashish). Hozirgi vaqtda butun dunyo hamjamiyati insoniyatning global muammolarini hal qilishga katta e’tibor qaratmoqda. Ushbu muammolarning aksariyatini (oziq-ovqat, ekologik, yadroviy va boshqalar)

Department of Economics and tourism of Jizzakh branch of the National University of Uzbekistan named after Mirzo Ulugbek
6.12.2024

innovatsion mahsulotlar va usullarni yaratmasdan hal qilib bo‘lmaydi. Bu erda shuni ta’kidlash kerakki, insoniyatning global muammolarini hal qilishga qaratilgan innovatsiyalar dunyoning barcha davlatlarining yaqin o‘zaro ta’siri orqali amalga oshirilishi kerak, shu jumladan. doimiy axborot almashish va tadqiqot natijalariga asoslangan. Shuningdek, bunday innovatsiyalarni moliyalashtirish qisman ixtisoslashgan xalqaro tashkilotlar mablag‘lari hisobidan ta’minlanishi kerakdek ko‘rinadi. Insoniyatning global muammolarini hal qilishga hissa qo‘shadigan innovatsiyalar dunyoning istalgan mamlakati aholisi uchun mavjud bo‘lishi kerak, bu turli konventsiyalarni imzolash va xalqaro tashkilotlarni yaratish orqali ta’minlanishi mumkin. Albatta, bu kabi innovatsiyalarni tijoratlashtirish va ishlab chiquvchining raqobatdosh ustunligini yo‘qotish masalasini ko‘taradi. Biroq, jamiyat ijtimoiy iqtisodni yaratish sari intilayotganini hisobga olsak, jamiyatning global muammolarini hal qilish imkoniyati bilan solishtirganda bu masalalar fonga tushishi kerak;

- aholi turmush darajasining o‘sishi. Bu erda uchta asosiy nuqta bor:

1. Innovatsion faoliyat, boshqa narsalar teng bo‘lsa, foyda keltiradi, bu esa pirovardida alohida shaxslarning daromadlariga foydali ta’sir ko‘rsatadi;
2. Turmush sharoitini yaxshilashga qaratilgan iste’molchi innovatsiyalarini amalga oshirish inson faoliyati uchun qulay muhit yaratishga yordam beradi (bunday innovatsiyalarga maishiy texnikani yaratish misol bo‘la oladi);
3. Yangi aloqa vositalarining ixtirosi (shu jumladan Internet) nafaqat muloqot doirasini kengaytirishga, balki katta hajmdagi ma’lumotlarni izlash va tahlil qilish orqali kasbiy va madaniy jihatdan takomillashtirishga imkon beradi, hatto shaxs bir joyda joylashgan bo‘lsa ham. madaniy-iqtisodiy markazdan juda olis hudud;

- shaxsning shaxs sifatida rivojlanishi. Har qanday yangilikning yaratilishi shaxsni jamiyat uchun foydaliligini anglab yetishiga olib keladi va uning o‘ziga bo‘lgan hurmatini oshirishga yordam beradi. Ijtimoiy, insonga yo‘naltirilgan iqtisodiyotni yaratish doirasida bu haqiqat juda muhimdir.

Shuni ta’kidlash kerakki, innovatsiyalarning o‘ziga xos xususiyatlaridan kelib chiqqan holda tarmoqlar, faoliyat turlari, mintaqalar va boshqalar. Har bir aniq yangilik uchun siz u bajaradigan o‘ziga xos funktsiyalar to‘plamini tasavvur qilishingiz mumkin.

Zamonaviy dunyoda innovatsiyalarning rolini ortiqcha baholash qiyin. Innovatsiyalar ham iqtisodiy, ham ijtimoiy funktsiyalarni bajaradi, ijtimoiy hayotning barcha jabhalarini qamrab oladi va shaxsiy masalalarga ta’sir qiladi. Uzoq muddatli istiqbolda innovatsion faoliyatsiz, jadal rivojlanish yo‘lida iqtisodiy va madaniy o‘sishni davom ettirish mumkin emas.

Foydalanilgan adabiyotlar ro‘yxati:

1. Y.E.Aliev. Innovatsion iqtisodiyot. O‘quv qo‘llanma. -Toshkent: Iqtisodiyot, 2019-yil, 236bet.
2. Salixov S.A. va boshqalar. Innovatsion faoliyatni boshqarish. Darslik. Toshkent “Iqtisodiyot”, 2013yil.

Department of Economics and tourism of Jizzakh branch of the National University of Uzbekistan named after Mirzo Ulugbek
6.12.2024

3. Ergashxodjaev SH. Innovatsion marketing. Darslik. Toshkent “CHo‘lpon”, 2014yil.
4. Podsorin V.A. Ekonomika innovatsiy: uchebnoe posobie. dlya magistrantov po napravleniyu «Ekonomika». –M.: MIIT, 2012. –123 s
5. Жданова, О. А. Роль инноваций в современной экономике / О. А. Жданова. — Текст: непосредственный // Экономика, управление, финансы: материалы I Междунар. науч. конф. (г. Пермь, июнь 2011 г.). — Пермь: Меркурий, 2011. — С. 38-40. — URL: https://moluch.ru/conf/econ/archive/10/783/ (дата обращения: 25.10.2024).
6. Nizametdinov A., Xojiboqiyeva N. RAQAMLI IQTISOD VA INNOVATSION AXBOROT-KOMMUNIKATSIYALAR TEXNOLOGIYALARINI JORIY ETISHNI DOLZARB MASALALARI //International Journal of scientific and Applied Research. – 2024. – T. 1. – №. 3. – C. 92-94.

Department of Economics and tourism of Jizzakh branch of the National University of Uzbekistan named after Mirzo Ulugbek
6.12.2024